

Otizimli Çocuğu Olan Çiftlerin Evlilik Doyumları: Kaygı, İlişkisel Yılmazlık, Psikolojik Yardım Alma Tutumları Değişkenleri Açısından Bir İnceleme*

***Merve DALKILIÇ**
Berna GÜLOĞLU******

Özet

Bu araştırmada, otizimli çocuğa sahip olan çiftlerin evlilik doyumu, kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumları arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırma modeli olarak otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumlarının kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla betimsel ve ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumu; bağımlı değişkeni ise otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumdur. Veriler, otizimli çocukların eğitim aldığı iki farklı özel eğitim merkezinden toplanmıştır. Verilerin toplandığı özel eğitim merkezlerinden biri sadece otizm tanısı olan çocukların eğitim aldığı A Okulu, diğeri ise B Özel Eğitim Merkezi'dir. A Okulu'ndan otizimli çocuğu olan 80 çifte ulaşılrken, B Okulu'ndan de otizimli çocuğu olan 20 çifte ulaşılmıştır. Araştırmaya 100 çift (100 Kadın, 100 Erkek olmak üzere 200 birey) katılmış olup, katılımcıların yaş aralığı 24-57 aralığında, yaş ortalaması ise $\bar{X} = 38,50$ 'dir. Bireylerin evlilik süresi 4-33 yıl arasında değişmektedir. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Yaşam Ölçeği, Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri, İlişkisel Yılmazlık Ölçeği ve Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form ile toplanmıştır. Anket formları çiftlere dağıtılmış ve her ikisinde formları ayrı ayrı doldurması istenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde normallik dağılımlarını belirlemek amacıyla

*Bu makale Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Aile Danışmanlığı Bölümünde hazırlanan "Otizimli Çocuğu Olan Çiftlerin Evlilik Doyumu, Kaygı, İlişkisel Yılmazlık Ve Psikolojik Yardım Alma Tutumlarının İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

** Tohum Otizm Vakfı, Özel Eğitim Uzmanı/Aile Danışmanı, mervetrkmerve@gmail.com

*** Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Aile Danışmanlığı, berna.guloglu@es.bau.edu.tr

Kolmogorov-Smirnov Testi; çıkarımsal istatistikler çerçevesinde Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis-H testi ve Spearman Rho kullanılmıştır. Bulgular, otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumlarının cinsiyete, normal gelişim gösteren çocuğa sahip olup olmama durumuna, şu anki psikolojik destek ihtiyacına, sürekli kaygı düzeyine, ilişkisel yılmazlık düzeyine ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutuma göre anlamlı bir farklılık gösterirken; eğitim durumuna ve gelir durumuna göre ise bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir. Otizmi çocuğa sahip olan bireylere psikolojik destek verilerek yaşadıkları kaygının düzeyinin düşürülmesi ve ilişkisel yılmazlık düzeylerinin ise artırılması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Evlilik doyumunu, kaygı, ilişkisel yılmazlık, psikolojik yardım alma tutumu, otizimli çocuğa sahip çiftler*

Marriage Satisfaction of Couples Having Autistic Children: An Examination of Marriage Satisfaction, Anxiety, Relational Resilience, and Attitudes Toward Seeking Psychological Help

Abstract

This study investigated the relationship among marital satisfaction, anxiety, relational resilience, and attitudes toward seeking psychological help among couples who have autistic children. Descriptive and relational survey models were used as research methods to test whether the marital satisfactions of couples having autistic children differ depending on anxiety, relational resilience and the attitude towards seeking professional psychological help. While the dependent variable of the study is the marital satisfaction, the independent variables of the study are anxiety, relational resilience and attitude toward seeking psychological help. The data were collected from two different private education centers where autistic children receive an education. One of the private education centers is Special Education School of A where only children with autism diagnosis has been taking an education, and the other one is B Special Education Center. 80 couples having autistic children in A school and 20 couples in B Special Education Center were participated to the study. The study was conducted with 100 couples in total (100 female and 100 male; 200 individuals in total) whose age range is 24–57 and average age is 38.50. The duration of marriage of individuals vary between 4–33 years. The

data of the study were collected via Personal Information Form, Marital Life Scale, State-Trait Anxiety Inventory, Relational Resilience Scale and Short Form of Attitude Towards Seeking Professional Psychological Help. Couples were given survey forms and asked to fill individually. Data were analyzed by using Kolmogorov-Smirnov Test, Mann-Whitney U Test, Kruskal Wallis H Test and Spearman Rho Test. The results of the study indicated that there is a significant difference between marital satisfaction and gender, having normal children, current need of psychological support, anxiety, relational resilience, and attitude towards seeking psychological help. On the other hand, there is no significant difference between marital satisfaction and educational level and socio-economic status. The results also demonstrated that there is significant relationship between marital satisfaction and anxiety, relational resilience, and attitudes toward seeking psychological help.

Keywords: *Marital satisfaction, anxiety, relational resilience, seeking professional psychological help, couples having autistic children*

Giriş

Aile, bireyin doğduğu andan itibaren yaşamı boyunca etkili olan önemli ve temel bir sosyal yapıdır. Çocukların dünyaya getirilmesi ve sosyalleşmelerinin sağlanması, ekonomik bir işbirliği halinde olunması, çocuklara, eşlere ve ebeveynlere roller verilmesi ve bir yakınlık kaynağı olmak ailenin işlevleri arasında yer almaktadır (Strong ve DeVault, 1986). Aynı şekilde aile; hayatta rastlanan adanmışlık, sevgi, ait olma, bağlanma ve mutluluk gibi önemli duyguların derin bir şekilde yaşandığı yerlerin başında gelir (Framo, 1996).

Bebeğin dünyaya gelmesiyle birlikte çiftlerin hayatında yeni bir dönem başlar. Çocuklarının olacağı haberini aldıkları andan itibaren çiftler çocukları ile ilgili hayaller kurmaya başlar. Problemlerini bir çocuğun doğacağı haberi ve düşüncesi ailede kaygı yaratarak, çiftlerin çocuklarıyla ilgili kurdukları hayallerin yıkılmasına yol açar (Varol, 2005). Farklı/engelli çocuğa sahip olma aile bireylerinin tümü için duygusal yük, stresli bir hayat deneyimi ve sürekli başa çıkma tepkileri gerektiren bir durum olarak görülmektedir (McCubbin, 1989; Minnes, 1988). Ailelerle gerçekleştirilen çalışmalarda, engelli çocuğun aileye yansıyan etkileri incelenmiş, anne ve

babaların yaşanılan duruma adapte oluncaya kadar birtakım aşamalardan geçtikleri bulunmuştur. Bu aşamalar; şok, inkâr, kızgınlık, kaygı ve korku gibi duygulardır. Ayrıca, birçok anne baba sık sık yaşanılan duruma kendilerinin neden olduğunu düşündüklerini ve suçluluk duygusu ifade ettikleri belirtilmiştir (Yurdakul, Girli, Özkes ve Sarısoy, 2000).

Çocuğun hayata gelişinden bir süre sonra ortaya çıkan ya da daha sonra fark edilen engellerden biri de otizmdir. Yaşamın ilk üç yılında ortaya çıkan ve tanı koyulan, yaşam boyu süren otizm, toplumsal ilişki, iletişim ve sosyal etkileşim alanlarında yoğun bozukluk, başkalarıyla ilişki kurma ve geliştirmede engel, konuşmanın gecikmesi ya da hiç olmaması, öğrenme ve sosyal ilişkilerdeki sınırlılık olarak tanımlanır (Darıca, Abidoğlu ve Gümüştü, 2002; Korkmaz, 2001). Otizimli çocuğu olan aileler çocuklarının kendi yaşantılarını ne yönde etkileyeceğinin endişesini taşımakta ve çocuklarına karşı neler yapacaklarını bilememektedirler. Genellikle, otizmi olan çocuğun aile yaşantısına uyumunun sağlanabilmesinde sıkıntılar yaşanmaktadır (Top, 2009). Tüm bu yaşananlar otizimli çocuğa sahip olan çiftlerin evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Evlilik doyumunu, evliliğin sürmesinde, ilişki kalitesinin belirlenmesinde, ilişkinin geleceğini kestirebilmede ve incinme durumlarında kişilerin vereceği tepkilerin ele alınmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Alpay, 2009). Engelli bir çocukla yaşamı sürdürmek aile üyelerini sosyal, psikolojik ve ekonomik açılarından etkileyebilmektedir. Anne ve baba yaşanan bu zor durum karşısında stres yaşamakla beraber, günlük yaşamın gereklerini yerine getirmekte de zorlanmaktadır. Ebeveynler evlilik ve duygusal ilişkilerinin dışında kişilerarası ilişkilerinde de sorunlar yaşayabilmektedirler. Çocuğun bakımı için gerekli olan zaman, para, enerji ihtiyacı ve bunlarla birlikte gelen duygusal sıkıntılar anne ve babanın stres olmasına sebep olmaktadır (Küçük, 2006). Otizimli çocuğa sahip ailelerin evlilik doyumunu etkileyen diğer bir etkenin toplumsal yaşamın kısıtlı olmasının olduğu görülmektedir. Çocukları davranış problemi sergiliyorsa onun bakımıyla ilgilenecek bakıcı bulmak zor olabilir ve eşler birlikte vakit geçirmekte zorlanabilmektedirler. Bu da, evliliklerinde sorunların doğmasına sebep olabilmektedir (Aydemir, 2015). Aileyi oluşturan üyelerden birinin sahip olduğu engel durumu aile üyelerinin tamamının uyumunu etkilemekte, güçlü bir yapıda olduğu düşünülen ailelerin de düzenleri bozulabilmektedir (Yörükoğlu, 1998).

Otizmlı çocuğa sahip bireylerin yaşadıkları tüm bu olumsuzluklar mutluluk ve hoşnutluk duygularını etkileyerek evliliklerinden aldıkları doyumunu azaltmaktadır.

İnsanoğlunun yaşadığı en temel duygulardan biri olan kaygı, güvensizlik duygusu ile karışık bir heyecan durumudur. Genellikle gelecek ile ilgili kişiyi sıkan ve üzen bir bekleme hali olarak tanımlanır (Öncül, 2000). Kaygının, yaşanan ortam dışından kaynaklanan tehlike olasılığı ya da birey tarafından tehlikeli olduğu varsayılan bir olay ya da durum sonucunda yaşanan bir duygu olduğu vurgulanmaktadır (Gürün, 1991; Nar, 2005). Yüksek seviyede kaygıya sahip kişiler fizyolojik ve psikolojik belirtiler gösterirler. Kaygı süreklilik gösterdiği ve şiddetinde artış olduğu zaman sorun olarak kişilerin karşısına çıkmaktadır (Cüceloğlu, 1997). Ailelerin kaygı düzeyi yükseldikçe hata yapma olasılığı artacak, çocuklarına ve ailesine yararları yerine zararları dokunacaktır. Çocuğunu tanıyan ve onun ihtiyaçlarını karşılayan aile, duygusal açıdan ne kadar rahat olursa çocuğuna da o oranda yardımcı olacaktır (Tık-Yakar, 2015). Nitekin, aileler ile yapılan çalışmalara bakıldığında gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ailelerin depresyon ve kaygı düzeylerinin diğer aileler ile karşılaştırıldığında daha yüksek seviyede olduklarını göstermektedir (Öksüz, 2008).

Stresli ve zorlu yaşam olayı olarak görülen otizmlı çocuğa sahip olan bireylerin yaşamlarını kolaylaştıracak bir takım koruyucu faktörlere ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada yaşanan zorluklar karşısında güçlü durmak ve ardından toparlanmak olarak dile getirilen ve olumlu uyumu içeren dinamik bir süreç olarak tanımlanan yılmazlık karşımıza çıkmaktadır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Yılmazlık düzeyi yüksek olan kişilerin, stres yaratan olaylar karşısında genellikle yılgınlığa düşmedikleri, aksine kendilerini çabucak toparladıkları, hatta sıkıntılardan ve olumsuz çevresel koşullardan her defasında daha da güçlenerek sıyrıldıkları belirtilmektedir (Henderson ve Milstein 1996). Otistik bir çocuğa sahip olmak gibi zorlu bir süreç içinde olan çiftlerin hem kendi psikolojik sağlıkları korumak hem de evlilik doyumlarını arttırmak için birbirlerine destek olmaları son derece önemlidir.

Otizmlı bir çocuğa sahip olarak sosyal ve duygusal yaşantıları olumsuz

olarak etkilenen çiftlerin psikolojik desteğe ihtiyaçlarının olacağı açıktır. Yaşanılan güçlüklerle başa çıkmaya çalışan çiftler, tıkanıklıkları noktada çıkış yolları aramaya başlar ve anne-baba, arkadaş, kardeş, akraba, öğretmen veya uzman yardımına ihtiyaç duyabilmektedirler (Özdemir, 2012). Birçok insan hayatın karşılımlarına çıkardıkları değişikliklere kendi çabası, yakın arkadaşları ya da inançlarından dolayı uyum sağlayabilmektedir. Bir diğer nokta ise; bu yardımlara rağmen yaşanan problem öyle bir noktaya gelebilir ki, uzman/profesyonel bir kişinin yol göstermesi gerekebilir (Hackney ve Cormier, 2008). Husaini, Moorre ve Cain'in (1994) tanımına göre yardım arama; bireyin yaşadığı ve kendi çabalarıyla atlatmayı başaramadığı psikolojik sorunların üstesinden gelmek amacıyla ilgili uzman ya da uzman olmayan kaynaklardan destek istemesidir. Bu bağlamda bireyin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu önem arz etmektedir. Ayrıca, bireyin gereksinim hissettiğinde profesyonel yardım alabilmesinin psikolojik sağlığına kavuşmasında etkin bir rol oynadığını vurgulamaktadırlar. Sonuç olarak, bu araştırmanın amacı otizimli çocuğa sahip olan çiftlerin evlilik doyumu, kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın ikinci amacı ise otizimli çocuğa sahip olan çiftlerin evlilik doyumunu etkileyen faktörlerin bazı değişkenlere göre araştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Alt Problemler

Otizimli çocuğa sahip olan çiftlerin evlilik doyumu toplam puanları

- a. Cinsiyete göre değişmekte midir?
- b. Eğitim düzeyine göre değişmekte midir?
- c. Gelir durumuna göre değişmekte midir?
- d. Normal gelişim gösteren çocuk sahibi olup olmamaya göre değişmekte midir?
- e. Şu an psikolojik destek ihtiyacı olup olmamasına göre değişmekte midir?
- f. Sürekli kaygı düzeyine göre değişmekte midir?
- g. İlişkisel yılmazlık düzeyine göre değişmekte midir?
- h. Psikolojik yardım almaya ilişkin tutumuna göre değişmekte midir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma modeli olarak otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumları,

kaygı, ilişkisel yılmazlık ve psikolojik yardım alma tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla betimsel ve ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2005).

Çalışma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu, 2-19 yaş aralığında otizmlili çocuğa sahip 100 anne ve 100 baba oluşturmaktadır. Veriler, otizmlili çocukların eğitim aldığı iki farklı özel eğitim merkezinden toplanmıştır. Verilerin toplandığı özel eğitim merkezlerinden biri sadece otizm tanısı olan çocukların eğitim aldığı A Okulu, diğeri ise B Özel Eğitim Merkezi'dir. A Okulu'ndan otizmlili çocuğu olan 80 çifte ulaşılrken, B Özel Eğitim Merkezi'nden de otizmlili çocuğu olan 20 çifte ulaşılmıştır. Çalışmaya katılmak gönüllülük esasına dayalı olup anne babalara sunulan anketlerde isimlerini bildirmelerine gerek olmadığı belirtilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan otizmlili çocuğu olan 100 çiftin demografik özelliklerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Toplam		Kadın		Erkek	
		Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	100	%50	-	-	-	-
	Erkek	100	%50	-	-	-	-
Çalışma Durumu	Çalışıyor	121	%61	23	23%	98	98%
	Çalışmıyor	76	%38	74	74%	2	2%
	Emekli	3	%2	3	3%	-	-
Gelir Durumu	3000 TL altı	89	%45	-	-	-	-
	3000-5000 TL	54	%26	-	-	-	-
	5000 TL ve üstü	57	%29	-	-	-	-
Eğitim Durumu	Ortaokul ve altı	45	26%	22	%22	23	%23
	Lise mezunu	64	32%	35	%35	29	%29
	Üniversite ve üstü	91	46%	43	%43	48	%48

Otizimli Çocuğu Olan Çiftlerin Evlilik Doyumları: Kaygı, İlişkisel Yılmazlık, Psikolojik Yardım Alma Tutumları Değişkenleri Açısından Bir İnceleme

Yaş Aralığı	24-30 yaş	25	13%	21	%21	4	%4
	31-40 yaş	103	52%	52	%52	51	%51
	41-50 yaş	64	32%	26	%26	38	%38
	51 ve üzeri	8	4%	1	%1	7	%7
Evlilik Süresi	4-11 yıl	52 (104)	52%	-	-	-	-
	12-19 yıl	39 (78)	39%	-	-	-	-
	20-27 yıl	8 (16)	8%	-	-	-	-
	28 ve üzeri	1 (2)	1%	-	-	-	-
Normal gelişimli çocuk	Var	51(102)	51%	-	-	-	-
	Yok	49 (98)	49%	-	-	-	-
Bireysel psikolojik yardım	Evet	38	19%	29	29%	9	9%
	Hayır	162	81%	71	71%	91	91%
Psikolojik yardımın kişiye fayda derecesi	Hiç gitmedim	156	78%	69	%69	87	%87
	Hiç yardımcı olmadı	2	1%	1	%1	1	%1
	Biraz yardımcı oldu	27	14%	19	%19	8	%8
	Oldukça yardımcı oldu	7	4%	6	%6	1	%1
	Son derece yardımcı oldu	8	4%	5	%5	3	%3
Psikolojik yardım alınan uzman	Psikolojik danışman	4	2%	2	%2	2	%2
	Psikolog	25	13%	20	%20	5	%5
	Psikiyatrist	20	10%	14	%14	6	%6
	Destek almayan	151	75%	64	%64	87	%87
Eşyle birlikte psikolojik yardım	Evet	5 (10)	5%	-	-	-	-
	Hayır	95 (190)	95%	-	-	-	-

Şu anki psikolojik destek ihtiyacı	Evet	40	20%	31	%31	9	%9
	Hayır	90	45%	31	%31	59	%59
	Bazen	70	35%	38	%38	32	%32
Toplam		200	100%	100	%100	100	%100

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, otizmlili çocuğa sahip çiftlere ait kişisel bilgilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından düzenlenen Kişisel Bilgi Formu, evlilik doyumlarını incelemek için Evlilik Yaşam Ölçeği, kaygı düzeylerini incelemek için Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri, psikolojik sağlamlık durumlarını incelemek için İlişkisel Yılmazlık Ölçeği ve psikolojik yardım alma tutumlarını incelemek için Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Çiftlere ilişkin sosyo-demografik bilgileri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi formu, 10 maddeden oluşmaktadır. Bu formda çiftlerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, çiftlerin kaç yıldır evli oldukları, ailenin toplam aylık geliri, çalışma durumları ve çocuklarının otizmlili olduğunu öğrendikten sonra psikolojik destek alıp almadığına yönelik sorular yer almaktadır.

Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ): Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ), evli bireylerin evlilikten aldıkları doyumunu değerlendirmek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. 10 sorudan oluşan 5’li dereceleme tipindedir. Ölçekte her bir maddeye verilecek yanıt “Kesinlikle Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle Katılıyorum (5)” seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekte 2, 4, ve 5. maddeler tersine puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 50’dir. Ölçekten alınan puanın düşüklüğü evlilik doyum düzeyinin düşük olduğunu, ölçekten alınan puanın yüksekliği ise bireyin evlilik doyum düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin geçerliliğini belirlemek amacıyla, ölçek evli ve boşanmış bireylere uygulanmış ve grupların ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu bulunmuştur ($t=6.23$, $p<0.01$). Bu bulgu da

ölçeğin dış ölçüte göre geçerliğinin kanıtı olarak gösterilmiştir. Ölçeğin test-tekrar test yöntemi ile belirlenen güvenilirlik kat sayısı 0.85, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise erkek grubunda 0.88, kadın grubunda 0.91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .90 olarak tespit edilmiştir.

Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri (SSKE): Spielberger, Goursuck ve Lushene (1970) tarafından geliştirilen ölçek Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri kaygı düzeyini ölçmek amacıyla kullanılan ölçeklerin en önemlisidir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları N. Öner-A. Lecomte (1974-1977) tarafından gerçekleştirilmiştir. Sürekli kaygı düzeyini ölçen kendi kendini değerlendirmeye yarayan 1-4 arası derecelenen likert tipi bir ölçektir. 40 maddelik iki ayrı ölçekten oluşur. Ancak bu çalışmada sürekli kaygıyı ölçen 20 maddelik boyutu kullanılmıştır. Ölçekte cevap seçenekleri 'Hemen hiçbir zaman (1)', 'Bazen (2)', 'Çok zaman (3)', 'Hemen her zaman (4)' şeklindedir. Ölçekte 1, 6, 7, 10, 13, 16, 19. maddeler tersine puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 20-80 arasında değişmektedir. Yüksek puan kaygı düzeyinin yüksek olduğunun göstergesidir. Ölçeğin Kuder-Richardson (Alpha) güvenilirlik katsayısı .83 ile .87 arasında; test-tekrar test yönteminden elde edilene güvenilirlik katsayısı .71 ile .86 arasında ve madde güvenilirliği katsayısı .34 ile .72 arasındadır (Öner ve Le Compte, 1985). Ölçeğin normal ve hasta örnekleriyle yapılan çalışmalar sonucu elde edilen Alpha güvenilirlik katsayısı, 0.83 ile 0.87 arasında değişmektedir (Doğru ve Arslan, 2006). Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

İlişkisel Yılmazlık Ölçeği (İYÖ): Aydoğan (2014) tarafından çiftin ilişkide yaşanan güçlük, sıkıntı, zor zamanlar (travmatik yaşantı gibi) sonrasında ilişki süreçlerini koparmayıp, birlikte toparlanma güçlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 27 maddeden oluşmakta olup, ilişkisel yılmazlığın aktör (6 madde), partner (6 madde), ortak (birliktelik) (10 madde) ve maneviyat (5 madde) boyutlarını içermektedir. Aktör boyutu, bireyin eşine sunduğu yaklaşımı; partner boyutu, bireyin eşinden aldığı yaklaşımı; ortak boyutu ise birlikte yaklaşımı ifade etmektedir. 7'li derecelendirilen Likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 27 ile 149 arasında değişmektedir. Puanların yüksekliği bireylerin

ilişkisel yılmazlık düzeylerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin psikometrik özellikleri 293 evli kişi üzerinde incelenmiştir. Yapı geçerliliği çalışmaları kapsamında doğrulayıcı faktör analizi tekniği (DFA) kullanılmıştır. Öngörülen dört boyutlu yapıyı test etmek üzere yapılan birinci DFA analizinden elde edilen uyum indeksleri ve aynı zamanda ilişkisel yılmazlık ölçeğinin toplam puan üzerinden değerlendirilebilecek bir ölçme aracı olduğunu gösteren ikinci düzey DFA ile elde edilen uyum indeksleri ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin yeterli bir kanıt sağlanmıştır. Ölçüt geçerliliği kapsamında stresle başa çıkma arasında pozitif .29 ($p < .01$), kısa semptom ile negatif düzeyde -.24 ($p < .01$) ilişkiler elde edilmiştir. İlişkisel Yılmazlık Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek üzere hesaplanan Cronbach alfa değeri toplam için .96, aktör boyutu için .93, partner boyutu için .90, ortak (birliktelik) boyutu için .95 ve maneviyat boyutu için .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu çalışmadaki Cronbach alfa değeri toplam için .96, aktör boyutu için .94, partner boyutu için .88, ortak (birliktelik) boyutu için .95 ve maneviyat boyutu için .87 olarak bulunmuştur.

Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form: Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form (PYAİTÖ-KF) Fischer ve Farina (1995) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin 10 maddeden oluşan kısa formu Psikolojik yardım almaya ilişkin tutum ölçeğinin bu formu 29 maddelik orijinal ölçeğin kısaltılmışı halidir. Psikolojik yardım almaya ilişkin tutum ölçeğinin bu formu 29 maddelik uzun formunun 10 maddelik kısa formu olan bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Topkaya (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir (Ek A.5). Ölçek, kesinlikle katılmıyorum (1), kesinlikle katılıyorum (4) şeklinde cevaplanan 4'lü Likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 40'tır. Ölçekten alınan yüksek puan, psikolojik yardım almaya karşı olumlu tutuma; düşük puan ise psikolojik yardım almaya karşı olumsuz tutuma işaret etmektedir. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve McDonald'ın omega değerlerine bakılmıştır. Ölçek için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı .76; yapısal güvenilirliği için hesaplanan McDonald'ın omega değeri .76 olarak bulunmuştur. Bu araştırma için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .72 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması

İki özel eğitim kurumunda eğitim alan otizimli çocukların ebeveynlerinden birine iki anket formu kapalı zarf içinde bizzat araştırmacının kendisi tarafından yüz yüze teslim edilmiştir. Anketleri evde doldurmaları ve bir hafta içinde geri getirmeleri istenmiştir. Anketlerin her iki ebeveyn tarafından da doldurulması gerektiği özellikle belirtilmiştir. Anketlerdeki tüm soruların cevaplanması gerektiğinin önemine vurgulanmıştır. İki eş tarafından da tüm maddeleri cevaplanmış olan anket formları çalışmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada araştırma sorularına uygun olarak Kolmogorov Smirnov, Mann Whitney-U testi, Kruskal Wallis-H testi, istatistiksel yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde otizimli çocuğa sahip olan bireylerin evlilik doyumunun ‘cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, normal gelişim gösteren çocuğu olup olmaması, şu anki psikolojik destek ihtiyacı, sürekli kaygı düzeyi, ilişkisel yılmazlık düzeyi, psikolojik yardım almaya ilişkin tutum düzeyi’ değişkenlerine göre değişip değişmediği incelenmiştir.

Evlilik Doyumu ve Cinsiyet

‘Otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı arasındaki fark iki bağımsız grup arasındaki farklılığın önemini araştıran Mann-Whitney U testi uygulanarak test edilmiş olup, bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: *Evlilik doyumu puanlarının cinsiyet grupları bakımından karşılaştırılması*

Ölçek Puanı	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	SO	z	p
Evlilik	Kadın	100	36,00	8,24	92,33	-1,999	,046
Doyumu	Erkek	100	38,40	7,50	108,68		

Evlilik doyumu puanının cinsiyet değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun cinsiyete göre normal dağılım göstermediğine işaret

etmektedir ($p < 0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu puanları arasında cinsiyete göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre, otizimli çocuğa sahip erkek bireylerin ($\bar{x} = 38,40$), kadın bireylere ($\bar{x} = 36,00$) kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu ve Eğitim

‘Otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı arasındaki fark üç ya da daha fazla bağımsız grup arasındaki farklılığının önemini araştıran Kruskal Wallis-H testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3: Evlilik doyumu puanlarının eğitim düzeyi grupları bakımından karşılaştırılması

Ölçek Puanı	Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	SO	x^2	p
Evlilik Doyumu	Ortaokul ve altı	45	38,44	6,89	108,92		
	Lise	64	36,33	8,02	94,54	1,635	,442
	Üniversite ve üstü	91	37,20	8,38	100,53		

Evlilik doyumu puanının eğitim durumu değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun eğitim durumuna göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p < 0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır. Bulgular otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu puanları arasında eğitim düzeyine göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olmadığına işaret etmektedir ($p > 0,05$).

Evlilik Doyumu ve Gelir Düzeyi

‘Otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı arasındaki fark üç ya da daha fazla bağımsız grup arasındaki farklılığının önemini

araştırılan Kruskal Wallis-H testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Evlilik doyumu puanlarının gelir durumu grupları bakımından karşılaştırılması

Ölçek Puanı	Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	ss	SO	x^2	p
Evlilik Doyumu	3000 TL ve altı	89	36,93	7,59	97,60		
	3000 - 5000 TL	54	37,07	8,80	101,37	,470	,791
	5000 TL ve üzeri	57	37,74	7,77	104,20		

Evlilik doyumu puanının gelir durumu değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun gelir durumuna göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p<0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır. Bulgular otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu puanları arasında gelir durumuna göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olmadığına işaret etmektedir ($p>0,05$).

Evlilik Doyumu ve Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Olup Olmama

‘Otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu normal gelişim gösteren çocuğu olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı arasındaki fark iki bağımsız grup arasındaki farklılığın önemini araştıran Mann-Whitney U testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5: Evlilik doyumu puanlarının normal gelişim gösteren çocuğa sahip olup olmama durumu grupları bakımından karşılaştırılması

Ölçek Puanı	Normal Gelişim Çocuk	n	$\bar{X}$	ss	SO	z	p
Evlilik Doyumu	Var	102	38,55	6,94	109,19	-2,169	,030
	Yok	98	35,80	8,70	91,45		

Evlilik doyumu puanının normal gelişim gösteren çocuğa sahip olup olmama durumu değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik

doyumunun normal gelişim gösteren çocuğa sahip olup olmama durumuna göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p<0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumunu puanları arasında normal gelişim gösteren çocuğa sahip olma durumuna göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, otizimli çocuğa sahip ve aynı zamanda normal gelişim gösteren çocuğa da sahip olan bireylerin ($\bar{x}=38,55$), sadece otizimli çocuğa sahip bireylere ($\bar{x}=35,80$) kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu ve Psikolojik Destek İhtiyacı

‘Otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumunu şu anki psikolojik destek ihtiyacına göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumunu puanı arasındaki fark iki bağımsız grup arasındaki farklılığın önemini araştıran Kruskal Wallis-H testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: *Evlilik doyumunu puanlarının şu anki psikolojik destek ihtiyacı grupları bakımından karşılaştırılması*

Ölçek Puanı	Şu Anki Psikolojik Destek İhtiyacı	n	$\bar{x}$	ss	SO	x^2	p
Evlilik Doyumu	Evet	40	30,83	7,73	56,53		
	Hayır	90	38,70	7,74	111,8	28,923	,000
	Bazen	70	38,91	6,47	111,1		

Evlilik doyumunu puanının şu anki psikolojik destek ihtiyacı değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun şu anki psikolojik destek ihtiyacına göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p<0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumunu puanları arasında şu anki psikolojik destek ihtiyacına göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bulgular, otizimli çocuğa sahip

çiftlerden şuan psikolojik destek ihtiyacı olmayan bireylerin ($\bar{x}=38,70$) en fazla evlilik doyumuna, şuan psikolojik destek ihtiyacı olan bireylerin ($\bar{x}=30,83$) en düşük evlilik doyumuna sahip olduğunu göstermektedir.

Evlilik Doyumu ve Sürekli Kaygı Düzeyi

‘Otizmli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu sürekli kaygı düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı arasındaki fark iki bağımsız grup arasındaki farklılığın önemini araştıran Mann-Whitney U testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Evlilik doyumu puanlarının sürekli kaygı düzeyi grupları bakımından karşılaştırılması

Ölçek Puanı	Sürekli Kaygı Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	SO	z	p
Evlilik Doyumu	Sürekli Kaygı Düzeyi Düşük	112	40,16	7,39	123,18	-6,257	,000
	Sürekli Kaygı Düzeyi Yüksek	88	33,43	7,02	71,64		

Evlilik doyumu puanının sürekli kaygı değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun sürekli kaygı düzeyine göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p<0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu puanları arasında sürekli kaygı düzeyine göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre, otizmli çocuğa sahip olan sürekli kaygı düzeyi düşük bireylerin ($\bar{x} = 40,16$), sürekli kaygı düzeyi yüksek bireylere ($\bar{x} = 33,43$) kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu ve İlişkisel Yılmazlık

‘Otizmli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu ilişkisel yılmazlık düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı

arasındaki fark iki bağımsız grup arasındaki farklılığın önemini araştıran Mann-Whitney U testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Evlilik doyumu puanlarının ilişkisel yılmazlık düzeyi grupları bakımından karşılaştırılması

Ölçek Puanı	İlişkisel Yılmazlık Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	SO	z	p
Evlilik Doyumu	İlişkisel Yılmazlık Düzeyi Düşük	96	33,15	7,29	70,30	-7,097	,000
	İlişkisel Yılmazlık Düzeyi Yüksek	104	40,94	6,60	128,38		

Evlilik doyumu puanının ilişkisel yılmazlık değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun ilişkisel yılmazlık düzeyine göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p < 0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu puanları arasında ilişkisel yılmazlık düzeyine göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre, otizimli çocuğa sahip olan ilişkisel yılmazlık düzeyleri yüksek bireylerin ($\bar{x} = 40,94$), ilişkisel yılmazlık düzeyleri düşük bireylere ($\bar{x} = 33,15$) kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu ve Psikolojik Yardım Alma Tutumu

‘Otizimli çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumu psikolojik yardım almaya ilişkin tutuma göre farklılaşmakta mıdır?’ alt problemi için grup evlilik doyumu puanı arasındaki fark iki bağımsız grup arasındaki farklılığın önemini araştıran Mann-Whitney U testi uygulanarak test edilmiş olup, normallik testi sonuçları ve bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Evlilik doyumu puanlarının psikolojik yardım almaya ilişkin tutum düzeyi grupları bakımından karşılaştırılması

Ölçek Puanı	Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Düzeyi	n	$\bar{x}$	ss	SO	z	p
Evlilik Doyumu	Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutumu Düşük	79	35,91	7,81	90,44	-1,989	,047
	Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutumu Yüksek	121	38,04	7,96	107,07		

Evlilik doyumu puanının psikolojik yardım almaya ilişkin tutum değişkenine göre normallik testi sonucu, evlilik doyumunun psikolojik yardım almaya ilişkin tutuma göre normal dağılım göstermediğine işaret etmektedir ($p < 0,05$). Normallik varsayımının sağlanmaması sebebiyle bağımsız örnekler için parametrik olmayan istatistiksel yöntemler uygulanmıştır.

Otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu puanları arasında psikolojik yardım almaya ilişkin tutuma göre %95 güven aralığında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Buna göre, otizimli çocuğa sahip olan psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu yüksek bireylerin ($\bar{x}=38,04$), psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu düşük bireylere ($\bar{x}=35,91$) kıyasla evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olduğunu desteklemektedir. Buna göre babaların evlilik doyumu annelere göre daha yüksektir. Dışlıklı'nın (2007) yaptığı çalışmada, otizimli çocukların bakımını genellikle anneler üstlenmektedir. Otizimli çocukların bakım ve yetiştirilmesinin zor olması ve zaman alması, çoğu kez annelerin iş hayatından kopmasına neden olmaktadır. Bu durum otizimli çocuğa sahip olan annelerin evlilik doyumunun azalmasına neden olabilir. Şen (2004) yaptığı çalışmada engelli çocuğu olduktan sonra annelerin aile ilişkilerinde değişiklik (yüzde

34) olduğunu ifade etmiştir. Ancak, bu araştırmanın bulgusundan farklı olarak Rimmerman, Turkel ve Crossman (2003), gelişimsel yetersizliğe sahip çocukların anne babalarıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, evlilik uyumunun ebeveynler arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığını saptamışlardır. Benzer şekilde, Karpat (2011) Yaygın Gelişimsel Bozukluk tanısı almış çocuğu olan ebeveynlerle gerçekleştirdiği çalışmasında cinsiyete göre evlilik uyumu puanları arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığını tespit etmiştir.

Araştırmanın bir başka bulgusu ise otizmlili çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumları arasında gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu çalışmanın bulgusundan farklı olarak Şener ve Terzioğlu (2002) yaptıkları çalışmada ailenin toplam gelir miktarının artması ile birlikte evlilik uyumunun da arttığını belirlemişlerdir. Şahin'in (2015) çalışmasındaki bulgular ise, gelir düzeyi 500-1000 TL arasında olan annelerin depresyon ve kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak, Hatipoğlu'nun (1993) demografik bazı değişkenlerin evlilik doyumundaki rolünü araştırdığı çalışmasındaki evlilik süresi, sahip olunan çocuk sayısı, gelir düzeyi ve mesleki durum değişkenlerinin evlilik doyumunun yordayıcısı olmadığı bulgusu göze çarpmaktadır. Ayrıca Spanier ve Lewis (1980), ekonomik açıdan iyi durumda olmak, kadınların çalışma durumu ve statüleri ile evde yaşayan aile üyelerinin sayısı gibi sosyo-ekonomik faktörlerin evlilik doyumunu belirlediğini dile getirmişlerdir. Gelir durumunun yanısıra sosyo-ekonomik düzeyin bir diğer göstergesi olan eğitim düzeyine bakıldığında, araştırmanın bulguları çiftlerin öğrenim düzeyinin artması ile birlikte evliliklerinden aldıkları doyumun da arttığını saptamışlardır. Bu bulgu, öğrenim düzeyinin yükselmesinin eşler arasındaki uyumun artmasını sağlayarak çiftlerin açık iletişim kurabilmesini desteklemesinden kaynaklanabilir.

Hekim (2005) bir grup otizmlili çocuğun sosyo-demografik ve klinik özellikleriyle yapmış oldukları çalışmada; izlenen bir grup otizmlili çocuğun çoğunluğunun kardeşi olduğu ve otizmlili çocukların sıklıkla ilk çocuk olduğu ortaya çıkmıştır. Otizmlili çocuğa sahip olan ailelerin başka bir çocuğa sahip olmaktan kaçınması, bu duruma yol açıyor olabilir. Bu çalışmada otizmlili çocuğa sahip olan çiftlerin yaklaşık olarak yarısını normal gelişim gösteren bir çocuğa da sahip olan çiftler oluşturmaktadır.

Analiz sonucunda otizimli çocuğa ve aynı zamanda normal gelişim gösteren çocuğa da sahip olan bireylerin, sadece otizimli çocuğa sahip bireylere göre evlilikten daha fazla doyum aldıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulgularıyla benzer şekilde Altıntaş (2011) gerçekleştirdiği çalışmada, otizimli çocuğu olan anne ve babaların evliliklerinden, normal gelişim gösteren çocuğu olan anne babalara göre daha az doyum aldıklarını bulmuştur. Ancak, Dunlap, Dyer ve Koegel (1983) ise araştırmalarında, otizimli çocuğa sahip anne babaların evlilik uyumlarının normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne babaların evlilik uyumlarına çok yakın değerde bulunduğunu belirlemişlerdir.

Çalışmada otizimli çocuğa sahip olan ve sürekli kaygı düzeyi yüksek bireylerin, sürekli kaygı düzeyi düşük bireylere kıyasla evlilik doyumunun daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Doğru ve Arslan (2006) engelli çocukların anneleri ile ilgili çalışmalarında engelli çocuk annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu görülmüştür. Çünkü engelli çocuklarının gelecekte ne gibi durumlarla karşılaşacaklarına dair belirsizlik, özellikle kendisi yaşlandıktan sonra veya kendisinin vefatından sonra çocuğunun yaşamını nasıl sürdüreceğine dair belirsizlikler annelerin sürekli kaygı durumuna neden olabilmektedir.

Bu çalışmada elde edilen başka bir bulgu ise otizimli çocuğa sahip ve ilişkisel yılmazlık düzeyleri yüksek olan çiftlerin evlilik doyumunun daha fazla olduğu yönündedir. İlişkisel yılmazlık ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma bulgusuna rastlanmamaktadır. Ancak Aydoğan (2014) yaptığı çalışmada kadın veya erkeğin yaşamış olduğu ebeveynlik stresi azaldıkça ilişkisel yılmazlıklarının arttığını bulmuştur. Ayrıca, Bayat (2007), otistik çocuğa sahip olan anne ve babaların yılmazlıklarını ele aldığı çalışmasında aileye bağlılık ve yakınlık, engel durumuna yükledikleri pozitif anlam oluşturma, maneviyat ve kişisel gelişim ele alınmıştır. Bayat'ın (2007) gerçekleştirdiği araştırmanın sonucuna göre, engelliğe ilişkin pozitif anlam oluşturma, bir aile olarak birliktelik ve yakınlık, sahip olunan maneviyat gücünün ailenin yılmazlığına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

McCubin'in (1989) gerçekleştirdiği çalışmada, doyuma ulaşmış ailelerin stres altında olmadığı veya stres altında olan ailelerin doyuma ulaşmadığı

ortaya çıkmıştır. Aile ortamı içerisindeki doyumun yüksekliğinin evlilik doyumuna, evlilikten alınan doyumun yüksek oluşunun da aile içi ilişkilerdeki doyuma bire bir bağlı olduğunu ifade etmektedir. Araştırma bulgularına göre evlilik doyumunu ve sürekli kaygı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buradan hareketle evlilik doyumunu yüksek olan kişilerin sürekli kaygısının düşük olacağı söylenebilir.

Araştırmaya katılan çiftlerin ise yüzde yirmi beşi otizmlili çocuğa sahip olduğunu öğrendikten sonra bir uzmandan psikolojik destek almıştır. Çiftlerin yüzde yirmisi şu an psikolojik destek ihtiyacı olduğunu, yüzde otuz beşi ise bazen psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Bulgulara göre otizmlili çocuğa sahip çiftlerin evlilik doyumunu şu anki psikolojik destek ihtiyacına göre farklılaşmaktadır. Şuan psikolojik destek ihtiyacı olmadığını belirten kişilerin, şu an ve bazen psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu belirten kişilere göre evlilik doyumunun daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu yüksek olan otizmlili çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumunun psikolojik yardım alma tutumu düşük bireylere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aydoğan'ın (2014) yapmış olduğu çalışmada çiftlerin ilişkide bir problem yaşadıkları zaman informal desteklerden sırasıyla en fazla eşlerinden, sonra ailelerinden, sonra yakın arkadaşlarından, daha sonra iş arkadaşlarından ve en son olarak da profesyonel yardıma başvurduklarını bulmuştur. Benzer şekilde, Bodenmann (1995) ilişki süreci içinde stresli durumlarla karşı karşıya kalındığında bunu ilk önce bireysel başa çıkmanın, ikinci olarak ikili başa çıkmanın ve sonrasında ise destek arama davranışlarının takip ettiğini belirtmiştir. Özbay (1996) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise, kadınların duygusal tehdit durumlarıyla karşılaştıklarında erkeklerden daha çok psikolojik problemlerin varlığını kabul ettikleri ve informal/formal yardım veya destek aramakta oldukları bulunmuştur.

Yapılan araştırmalar ailede karşı karşıya gelinen güçlük veya risk faktörleri karşısında psikiyatrik konsültasyon (istişare), psikolojik hizmetler, sosyal hizmetler, destek grupları, özel eğitim hizmetleri ve gönüllü kuruluş ve kuruluşlardan sağlanan desteğin aile yılmazlığına önemli bir katkısı olduğu sonucuna varmıştır (Heiman, 2002; Ahlert ve Greff, 2012; Özbay ve Aydoğan, 2014). Bu çalışma bulgularına göre otizmlili çocuğa sahip

kişilerin evlilik doyumu ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmaktadır. Buna göre psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumasahip olan çiftlerin evlilik doyumu yüksektir.

Bu çalışmada otizimli çocuğa sahip bireylerin evlilik doyumu, ilişkisel yılmazlık, kaygı ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkiler ve bu değişkenleri etkileyen faktörler incelenmiştir. Gelecekte, otizm dışında tanısı olan, farklı engel grubundaki bireylerin ebeveynleri ile çalışmalar yürütülebilir. Ayrıca, ileride yapılacak çalışmalarda daha büyük örneklem gruplarıyla çalışılması elde edilen bulguların gücünü arttıracaktır. Aynı örneklem grubu ile iyimserlik, umut, yaşam doyumu gibi pozitif psikolojinin kavramlarıyla yeni çalışmalar planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ahlert, I. A. ve Greeff, A. P. (2012). Resilience factors associated with adaptation in families with deaf and hard of hearing children. *American Annals of the Deaf*. 157 (4), 404-591.
- Alpay, A. (2009). *Yakın ilişkilerde bağışlama: Bağışlamanın bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenleri yönünden incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Altıntaş, B. (2011). *Trabzon il merkezinde otizm tanısı ile eğitim gören çocukların ailelerinde stres, tükenmişlik düzeyi ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Aydemir, S. E. (2015). *Otizimli çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumlarının, başa çıkma stratejilerinin ve sosyal destek algularının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aydoğan, D. (2014). *Çiftlerde ilişkisel yılmazlığın ebeveynlik stresi, ilişkisel başa çıkma, ilişkisel profesyonel yardım arama ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayat, M. (2007). Evidence of resilience in families of children with autism. *Journal of Intellectual Disability Research*. 51 (9), 702-714.
- Bodenmann, G. (1995). A Systemic-Transactional view of stress and

- coping in couples. *Swiss Journal of Psychology*. 54, 34-49.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve davranışı* (7. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Darıca, N., Abidoğlu, Ü. ve Gümüşçü, Ş. (2002). *Otizm ve otistik çocuklar* (3. Baskı). İstanbul: Özgür Yayıncılık.
- Dışıklı, S. (2007). *24-36 Aylık Otistik Çocukların Sosyal ve Duyusal Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğru, Y. ve Arslan, E. (2006). Engelli çocuğu olan annelerin sürekli kaygı düzeyi ile durumluk kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19, 543-553.
- Dunlap, G., Dyer, K., & Koegel, R. L. (1983). Autistic self-stimulation and intertrial interval duration. *American journal of mental deficiency*.
- Fischer, E.H. ve Farina, A. (1995). Attitudes toward seeking professional psychological help: A shortened form and considerations for research. *Journal of College Student Development*. 36,368-373.
- Framo, J.L. (1996). A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(3), 289-316.
- Gürün, O. A. (1991). *Psikoloji sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yayınları
- Hackney, H. ve Cormier, S. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: psikolojik yardım süreci el kitabı*. T. Ergene ve S. Aydemir Sevim (Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Heiman, T. (2002). Parents of children with disabilities: Resilience, coping and future expectations. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*. 14 (2), 159-171.
- Hekim (2005). *Bir grup otistik çocuğun sosyo-demografik ve kimlik özelliklerinin değerlendirilmesi*. İzmir: I. Uluslararası Özel Eğitim ve Otizm Sempozyum Kitapçığı.
- Henderson, N. ve Milstein, M.M. (1996). *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press, Inc.
- Husaini, B. A., Moore, S. T. ve Cain, V. A. (1994). Psychiatric symptoms

- and help seeking behavior among the elderly: An analysis of racial and gender differences. *Journal of Gerontological Social Work*. 21, 177-193.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karpat, D. (2011). *Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tanısı Alan Çocukların Ebeveynlerinin Yaşadığı Yas Tepkilerinin, Evlilik Uyumlarının ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Korkmaz, B. (2001). Otizm: Başlıca davranış sorunları ve pratik yaklaşım. *Yeni Symposium*. 39 (1), 26-34.
- Küçükler, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 1-10.
- Luthar, S., Cicchetti, D. ve Becker, B., 2000. Research on resilience: Response to commentaries. *Child Development*. 71 (3), pp.573-575.
- McCubin A. M. (1989). Family strengths in the care of handicapped children: Targets for intervention. *Family Relations*. 38 (4), 436-443.
- Minnes, P. M. (1988). Family resources and stres associated with having a mentally retarded child. *American Journal on Mental Retardation*. 90 (3), 250-264.
- Nar, E. (2005). *Beni anlayın*. (3. Baskı). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Öksüz, Z. (2008). *Otistik ve normal çocuk sahibi anne babaların bazı psikiyatrik ve psikolojik özelliklerinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1985). *Sürekli Durumluk / Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı* (2. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özbay, Y. (1996). *Üniversite öğrencilerinin problem alanları ile yardım arama tutumları arasındaki ilişki*. IV. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmalar. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. 175-189.
- Özbay, Y. ve Aydoğan, D., (2014). Aile yılmazlığı: Bir engele rağmen birlikte güçlenen aile. *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 14 (31), 129-146.

- Özdemir, S. (2012). *Psikolojik yardım alma tutumu ile kişilik, kendini saklama, cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Rimmerman, A., Turkel, L. ve Crossman, R. (2003). Perception of child development, child-related stress and dyadic adjustment: Pair analysis of married couples of young children with developmental disabilities. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 28 (2), 188-195.
- Spanier, G. B. ve Lewis, R. A. (1980). Marital quality: A review of the seventies. *Journal of Marriage and the Family*. 42, 825-39.
- Spielberger, C.D., Gorsuch, R.L. ve Lushene, R.E. (1974). *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Strong, B., & DeVault, C. (1986). *The marriage and family experience*. New York: West.
- Şahin, T. (2015). *Sadece otistik çocuğu olan annelerin kaygı ve depresyon düzeyi ile sağlıklı kardeş/kardeşlere sahip ve otistik çocuğu olan annelerin kaygı ve depresyon oranlarının karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şen, E. (2004). *Engelli çocuğu olan ailelerin yaşadığı güçlükler*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2002). *T.C. Başbakanlık aile araştırma kurumu başkanlığı: Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Ankara: Kardelen Ofset.
- Terry, J. ve Kottman, M. (1995). *Working with families. guidance and counseling in the elementary and middle schools*. New York: Brown ve Benchmark Publishers.
- Tezer, E., 1996. Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşamı ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2 (7), ss.1-7.
- Tık-Yakar, F.A. (2015). *Kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda normal gelişim gösteren çocuğu bulunan ailelerin kaygı düzeyi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Top, F. (2009). Otistik çocuğa sahip ailelerin yaşadıkları sorunlar ile ruhsal durumlarının değerlendirilmesi: niteliksel araştırma. *Çocuk Dergisi*.

9 (1), 34-42.

Topkaya, N. (2011). *Psikolojik yardım alma niyetinin sosyal damgalanma, tedavi korkusu, beklenen yarar, beklenen risk ve tutum faktörleriyle modellenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

Varol, N. (2005). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Yurdakul, A., Girli, A., Özekes, M. ve Sarısoy M. (2000). Otistik ve zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin stresle baş etme yolları: Anne-baba farklılıkları. *İlkışık Dergisi*. 18 (52), 37-52.

Yörükoğu, A. (1998). *Gençlik Çağı/Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar* (13. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.